

Slovensko učiteljstvo je še pred ustavo, še pred svojim Uduženjem, že leta 1919 predlagalo deželni vladi za Slovenijo organizacijo takega dela v obliki ustanovitve posebnega prosvetnega oddelka pri višjem šolskem svetu v Ljubljani. Spomenica slovenskega učiteljstva o tem vprašanju, ki jo navajamo v naslednjem članku, odgovarja smotru določbe iz ustave, ki jo zgoraj navajamo.

Hkrati je pa taka rešitev tega vprašanja tudi izid iz neprijetne situacije v kateri se nahaja učiteljstvo zaradi narodno - prosvetnega delovanja, ki se ga hkrati na ta način osvobodil in obvaruje pred demagogijo političko strankarskih agitatorjev.

Z ustanovitvijo prosvetnega oddelka pri višjem šolskem svetu bi izgubilo podrobno narodno - prosvetno delo strankarski značaj, bi se v vrstah učiteljstva najmanj podvojilo in bi zadobilo obliko oficijoznega dela. Govorilo bi se potem o nestrankarskem narodno - prosvetnem delu!

Ako hoče država dobro sebi in narodu, tedaj mora dvigniti avtoriteto šole in učiteljstva med narodom in osvoboditi n'ega delo iz političko strankarske gonje, s katero so jo diskreditirale in ponižale v preteklosti političke stranke in sicer s tem, da čimprej osvobodil in zavaruje z zakonom in šolsko upravo delo šole in učiteljstva pred vsekako demagogijo.

Delegatom na pot!

Ko boste na letošnjem delegacijskem zborovanju razpravljali o meščanskem učiteljstvu, bodite nam milostni; storite nam dobro — tudi proti naši volji. Kadar odločate našo usodo spomnite se:

1. Da hočemo na vsak način ostati udje UJU; to nam narekuje tovariški čut, značajnost in ljubezen do naše ponosne idealne zgradbe;

2. da ima, kakor jih je že več povdarjalo, naše UJU društvena pravila, ki jih pokrajinske delegacije ne morejo in ne smejo izpreminjati;

3. da je vodstvo UJU odklonilo sprejem članov nam nasprotne učiteljske zveze, mi pa smo jih sprejeli in s tem že vnaprej sami sebe postavili pod kap;

4. da nas je, dokler se meščanske šole ne razširijo izven Slovenije, tako malo, da bi kot samostojno stanovsko društvo ne imeli nikjer veljave; kot kulturno društvo pa bi prišli v konkurz takoj po prvem zborovanju, ker so obveze, zdravila in zdravilniki predragi;

5. da imamo vendarle svoje potrebe in težnje, strokovnega kakor materialnega značaja, ki naše ljudskošolske tovariše dolgočasijo, za nas pa so življenskega pomena.

Zato Vam dajem na pot tele pobožne želje (ki seveda niso nič novega in tudi ni da bi morale biti najboljše):

1. Predlagajte viš. šol. svetu, da nam „meščanskim“ dovoli (seveda brez posebnih dnevnic!) četrtletne, ali vsaj polletne uradne konference (z različnimi trajno delujočimi strokovnimi odseki), ki naj obsegajo nekakšen izobraževalen program za meščansko učiteljstvo.

2. Poverjeništvu UJU naj se delegaciji zaveže, da se bo zavzemalo za resolucije, podane na uradnih meščanskih konferencah, v kolikor bodo te resolucije sprejete in Poverjeništvu predlagane od članstva UJU.

3. „Društvo mešč. učiteljev“ opusti mo in ustanovimo v področju UJU Poverjeništvu Ljubljana Odsek za strokovno izobrazbo učiteljstva. Ta odsek naj predvsem skrbi in daje navodila in pobudo za najrazličnejša strokovna predavanja v mestih in na kmetih, naj vzdržuje stalnega referenta — informatorja o gibanju in delovanju strokovnega učiteljstva in različnih strokovnih šol v inozemstvu, naj oskrbuje strokovno čitalnico in knjižnico, kamor bi imeli pristop vsi učitelji in učiteljski kandidati. — Oj, in denar! Denar! Kaj denar! Dali ga bodo oni, ki ga imajo: nekaj naša organizacija, nekaj dobrotniki, največ pa oni, ki bi jim strokovna čitalnica koristila: učitelji-obiskovalci, ki bi plačevali mesečno članarino.

In prostor! Saj ni prostora!

Dragi moji! Prostor za učiteljsko čitalnico in knjižnico, za dnevno shajališče učiteljstva, ta prostor je nam in našemu naraščanju v Ljubljani tako potreben, kakor otroku materino okrilje. Vrzite skladišča v barake in odprejo se nam najkрасnejši prostori.

In še eno željo bi Vam položila na srce: Ko boste letos zabavljali na naš breznen materijalen položaj, na može v Beogradu, ki so rekli to in ono, spomnite se tudi, da so že notekla tri leta naše rešitve po bratih Srbih, a mi slovenski

učitelji smo v svoji namišljeni kulturni vzvišenosti mislili vsa tri leta le nase in svojih bratov nismo smatrali vrednih, da bi jih zainteresirali za meščanske šole in jim pomagali pri njih gradnji. Stagnacijo našega materijalnega vprašanja sprejmemo edino kot posledico tega našega greha.

Kadar bo meščanska šola odprta vsem državljanom, se bodo tudi vsi zavzemali za njeno učiteljstvo.

Ilka Waschtetova.

Slovenske učne knjige za šolsko leto 1921 — 22.

Na mnoga vprašanja, ki nam donajajo glede uvedbe slovenskih učnih knjig v osnovne šole za šolsko leto 1921—22, odgovarjamo na splošno znanje in v ravnanje nastopno: Delo za nove citanke je do porodnosti organizirano in smotreno razdeljeno. Nismo bo pecat enotnosti ter bo knjiga vsake naslednje višje stopnje dopolnjevala ono prejšnje nižje stopnje, da bo celota res popolna, v vsakem pogledu odgovarjajoča zahtevam in potrebam sedanjega časa in najnovejšim znanstvenim pridobitvam vzgojeslovja in ukoslovja. Znaklo pazijo, kakor jo polagajo sestavljenci na vsebino, posveča založništvo upravnim knjig po nacem: v lepi posodi — lepa hrana:

vse učno izide pod skupnim naslovom: Slovenske citanke za osnovne šole; izdane v petih delih.

I. del, ki je namenjen prvemu šolskemu letu, je vendar „moje prvo berilo“. v novi nakladi, ki bo drzkone potrebna za šolsko leto 1922—23, dobi knjiga naslov: „Prva citanka“. Grede vsebine ji bo treba le nekaj neosistemnih izpremenb, ker se je doslej izkazalo, da je vendar knjiga najboljša učna knjiga kar smo doslej imeli tej enaki knjig.

II. del je za otrokan in odoben. Namenjen je drugemu šolskemu letu. To je vendar „druga citanka“. S to knjigo je odpravljena najobčutnejša vrzel. Uvesti jo je s pričetkom šolskega leta 1921—1922.

III. del je v rokopisu gotov. To je „Tretja citanka“, ki jo je sestavil L. Černe in ki je namenjena tretjemu šolskemu letu. Preden bo rokopis končno redigiran, ocenjen, odoben in dotiskan, stopimo že v šolsko leto 1922, zato te knjige s pričetkom šolskega leta 1921—22 še ne bo mogoče uvesti. Pomagajo si šole lahko s tem, da tudi za tretje šolsko leto porabijo Ganglovo knjigo, ki je povsem nova in tako bogate in pester vsebine, da jo bo učiteljstvo na tej stopnji s pridom uporabljalo — posebno zaradi tega, ker te knjige otroci tretjega šolskega leta ne poznajo. Le poglavja iz prirodoznanstva, domoznanstva in slovnic bo moralo učiteljstvo dopolnjevati na temelju in po zahtevah dotičnih učnih načrtov. To bo lahko in tudi prijetno delo ob vestnih pripravah za pouk.

IV. del, namenjen četrtemu in petemu šolskemu letu, sestavlja Andrej Rapč. To bo „Četrta citanka“, ki bo na razpolago do pričetka šolskega leta 1922—23. Dotlej naj se na teh učnih stopnjah porablja istega sestavljalca „Šolski list“ (II. stopnja, 3. št.), ki ga je v založništvo še dovolj na razpolago, da učiteljstvo zaradi učnih knjig četrtega in petega šolskega leta ne bo v zadregi.

V. del sestavlja Pavel Flere. To bo „Peta citanka“, ki bo služila kot učna knjiga slovenskega jezika za šesto, sedmo in osmo šolsko leto. Tudi Fleretova knjiga bo na razpolago do pričetka šolskega leta 1922—23. Dokler ta knjiga ne izide, je imenovanim učnim stopnjam na razpolago III. stopnja 2 št. „Šolskega lista“ (Flere). Učiteljstvu je torej tudi v tem oziru dovolj in uspešno pomagano.

Vrhutega so v delu posebne realne knjižice za prirodoznanstvo, zemljepis in zgodovino, ki bodo do šolskega leta 1922—1923 dogotovljene in na razpolago dane trem najvišjim šol. letom. — Dokler od četrtega šolskega leta dalje ne dobe učenci posebnih slovnic, ki se bodo naslanjale na dotične citanke, je uporabljati Brinarjeve slovnic. Vse te knjige skupaj bodo enotna celota, vsebinsko in oblikovno človeški zmožnosti kar najdovršenejša. Zato je treba preudarnega in nepre-nagljenega dela, da ustvarimo res nekaj popolnega in trajnega. Sestavljenci bi svoje rokopise brzkone že vsi dokončali, ko bi ne imeli drugih službenih opravil preko glave. Toda ob tolikih uradnih poslih je to nemogoče in tudi ni nikomur na kvar, ker je za šolsko leto 1921—22 v tem pogledu dovoljno preskrbljeno.

Da končno ponovimo!

V šolskem letu 1921—22 naj se uvede in uporabljajo nastopne slovenske učne knjige:

I. šolsko leto: Widrovo „Moje prvo berilo“.

II. šolsko leto: Ganglova „Druga citanka“.

III. šolsko leto: Ganglova „Druga citanka“.

IV. in V. šolsko leto: Rapetov „Šolski list“ (II. stopnja 3 št.).

VI., VII. in VIII. šolsko leto: Fleretov „Šolski list“ (III. stopnja 2 št.).

Za pouk v srbo-hrvaščini je že odobrena in se dotiskuje „Srpska ili hrvatska citanka“, ki jo sestavlja Gj. Lésica, P. Lokovšek in dr. R. Molé. Šolam (od tretjega šolskega leta dalje) bo s pričetkom šolskega leta 1921—22 na razpolago. Tudi nastenske table s cirilico bodo dotlej gotove.

— k:

Prosvetni oddelek pri višjem šolskem svetu.

Spomenica, ki jo je glede osnivanja prosvetnega oddelka pri višjem šolskem svetu predložila deželni vladi vodstvo organiziranega slovenskega učiteljstva že leta 1919, se glasi sledeče:

„Slovensko učiteljstvo opaza že dolgo dobo let, da gre smotreno delo slovenskega učiteljstva v šoli v poznejši pošolski dobi odraščajoče slovenske mladine v občutno izgubo v premnogih krajih popolnoma v nič.“

S polno zavestjo trdi slovensko učiteljstvo, da je vestno vršilo svojo vzgojno nalogo v vseh dobah in celo pod najhujšimi neprivilicami je energično delovalo proti nepismenosti med narodom in dalo tako temelj razmeroma visokemu odstotku izobraženstva slovenskega dela v kraljevstvu SHS.

Kaj je torej vzrok propadanju duševnega kapitala med mladino, ki izstopi iz šole?

Število raznih prosvetnih društev v Sloveniji (čitalnic, izobraževalnih društev, pevskih zborov, telovadnih organizacij, gledaliških odrov itd.) ni bilo malenkostno. Tudi tu je bil slovenski učitelj oni prosvetni činitelj, ki je aktivno deloval v vseh teh organizacijah v premnogih krajih, žal, popolnoma osamljen. Zbiral je okolo sebe naraščaj, ga vabil v petje, igri, čitanju lepe literature, v kmetstvu, posebno v čebelarstvu in sadjarstvu gojil je zlasti v mestih, trgih in industrijskih centrih telovadbo, vse to pogosto pod najhujšimi razmerami. Vse to vrši slovensko učiteljstvo v svobodni državi še nadalje — in s še večjo intenzivnostjo, zavečajoč se svojega prosvetnega poklica in v svesti si, da je spas in bodočnost naše države samo v prosveti našega naroda.

A vkljub temu ni opaziti v širokih plasteh naroda onega napredka, ki bi ga bilo pričakovati. Med drugim je padla javna ljudska morala zaradi vojnih posledic tako globoko, da je treba o tem mnogo in resno misliti. Dvigniti moramo npravnost in prosveto našega naroda na ono stopnjo, ki jo zasluži po svojem zvanju in po vseh svojih sposobnostih. Predvsem treba oživiti delo v naših prosvetnih organizacijah. Da bo pa to delo skupno organizirano in da bo imelo gotov višji oficijalen poudarek, v to svrhu predlaga Zaveza jugoslovanskega učiteljstva, da osmji deželna vlada za Slovenijo pri višjem šolskem svetu v Ljubljani prosvetni oddelek za šoli odraslo mladino in širše plasti slovenskega naroda. Uverjeni smo, da je treba v svrhu enotnega organiziranega prosvetnega delovanja neke centralne, odkoder naj črpajo prosvetni činitelji nasvete in navodila.

Ta prosvetni oddelek naj bi se po svojih funkcijah delil v štiri odseke, in sicer:

1. Telovadni odsek, ki naj skrbi za razvoj Sokolstva in drugih telovadnih organizacij, za šport in telesno vzgojo sploh.

2. Duševno - izobraževalni odsek, ki naj mu pripada delokrog čitalnic, izobraževalnih društev, gledaliških odrov itd.

3. Pevski odsek, ki naj združuje in organizira vse pevske zборе.

4. Kmetijsko in gospodarsko izobraževalni tečaj, ki imei na skrbi pospeševanje umevanja in negovanja vseh panog kmetijstva in gospodarstva.

Temu in tako organiziranemu prosvetnemu oddelku bi pripadala velika in vzvišena naloga. V centralnem uradu, ki bi se nahajal pri višjem šolskem svetu v Ljubljani, naj bi se izdelal najpreje natančen kataster vseh narodno prosvetnih društev, ki delujejo, oziroma so delovala med slovenskim narodom. Naloga „prosvetnega oddelka“ bi bila, da stare prosvetne organizacije poživl, nove po potrebi ustanavlja, preskrbuje potrebne predavatelje, pri telovadnih organizacijah

vaditelje in načelnike, pri pevskih zboreh revodnje itd., splošno, da prosvetno delo čimbolj oživi in centralizira. Kjer potrebno, naj izkuša pridobiti takim organizacijam materijalno pomoč in podlago.

V svrhu podrobne izvršitve temelja temu uradu skliči deželna vlada anketo prizadetih činiteljev, ki naj določi točen delokrog zamišljenemu »prosvetnemu oddelku«.

Zaveza jugoslov. učiteljstva je trdno uverjena, da bi imelo tako centralizirano delovanje z ustanovitvijo osrednjega urada pri višjem deželnem šolskem svetu v Ljubljani velik uspeh, zlasti še, ako se mu da na tak način od strani deželne vlade primeren oficijalen poudarek.

Deželna vlada za Slovenijo naj to zasnovano misel izkuša čimprej praktično izvesti, kar bo samo v dobrobit našega naroda.

Tako se glasi spomenica slovenskega učiteljstva deželni vladi, ki žal ni našla razumevanja takrat v vladnih krogih, a upamo, da se z vstrajnostjo realizira tudi na ideja naše organizacije, v dobrobit naroda, države in učiteljstva, ki ga edino taka rešitev izpelje iz situacije, ki jo slikamo v uvodniku.

Iz Jugoslavije.

— Opozarjamo na današnji članek „Slovenske učne knjige za šolsko leto 1921—22“, ki smo ga prejeli od dobro poučene strokovnjaške strani in katerega prinašamo v današnji številki. Vprašanje učnih knjig je prišlo sedaj v štadij, da je postalo že pereče in skrajno nujno potrebne rešitve. Članek nam podaja določno smer glede šolskih knjig v predstojećem šolskem letu, hkrati nam pa daje smernice za organizacijo dela spisovateljem šolskih knjig za bližnjo bodočnost in je zaradi tega zelo aktualen.

— Poslanec Brandner se je na jako nespreten način zaletel na dveh shodih v učiteljstvu. Steli smo si v svojo stanovsko dolžnost, da odločno zavrnemo napad — najsi pride od katerekoli strani — posebno še, ker so bile navedbe pavšalne in so padale torej na vse trboveljsko učiteljstvo. A ne samo to! Poslanec Brandner je nadaljeval svoje slikanje učiteljstva v temni luči v Hrasniku in je s tem pokazal, da je njegovo nasprotje do učiteljstva stalno in načelno. Vsekakor ton, v katerem se je izražal poslanec Brandner napram ljudstvu o učiteljstvu ne dviga ugleda učiteljskega stanu, temveč ima za posledico, da vzbuja v ljudstvu mržnjo do učiteljstva. In proti temu je dolžno stanovsko glasilo nastopiti proti vsaki stranki, najsi se prištevata tudi naprednim! „Učiteljski Tovariš“ je ostro nastopil proti bivši liberalni stranki, ko so njeni voditelji prišli na dan s „pretiranimi zahtevami“ in so pod to parolo nastopili proti učiteljstvu; ostro je nastopal proti klerikalni stranki, ko so pričeli njeni voditelji s „pons asinorumom“ boj zoper učiteljstvo in bo tudi ostro nastopal in obsojal tudi narodno socialistično stranko, dokler bodo njeni voditelji nastopali med ljudstvom proti učiteljstvu v takem tonu, kakor nastopa poslanec Brandner. Trditev, da mi nastopamo pristrano v korist JDS, je fraza, ker je gotovo, da bomo isti hip, ko bodo sedanji voditelji JDS pričeli na enak način izrabljati učiteljski stan v politički borbi kakor to dela voditelj nar. soc. stranke, nar. posl. Brandner, nastopili z vso silo tudi zoper voditelje JDS, če bodo tako nastopali med ljudstvom proti učiteljstvu, kakor nastopa poslanec Brandner in list „Jugoslavija“. Pozivamo poslanca Brandnerja, naj dokaže, da je anonimni članek zoper njega v „Jutru“ izšel iz učiteljskih vrst; on naj imenuje dotičnika, ne pa, da vrže na ta račun pred ljudstvom kopico psovka na ves učiteljski stan — splošno. Poslanec Brandner naj imenuje one, katere je menil pod imenom lenuhi, on naj imenuje one, katere je menil pod imenom vzgojitelji mladine - gnusni denuncijanti, on naj imenuje one učitelje, ki „nagobezdajo“ pokrajinskemu kraljevemu namestniku! Potem bodo oni poštenje obračunali z njim, kakor se on poslužuje sramotilnih izrazov pred ljudstvom o učiteljstvu. Nas ne straši očitke, s katerim operirajo mladi gospodje, da izrabljamo stanovsko glasilo v strankarske namene. Mi branimo čast učiteljstva pred narodom napram onim, ki nas po shodih in po časopisih blatijo in nam jemljejo med narodom ugled. Sedaj se „Jugoslavija“ hvalisa, kaka prijateljica je narodno socialna stranka do učiteljstva; da je dala en mandat v ljubljanskem občinskem svetu učiteljstvu in da je sedaj nosilec liste zopet učitelj in primerja to razmerje z drugimi strankami. Mi pa sodimo stranko po